

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI: DR. RÉVÉSZ IMRE.

FŐMUNKATÁRS: DR. SZÁSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Tanévnyitás a Kollégiumban.

Karai Sándor kollégiumi igazgató beszéde.

Az iskolai évet megnyitó ünnepélyünkön mély tisztelettel és meleg szeretettel köszöntöm az egyházkerületi Elnökség részéről jelen levő Főtiszteletű és Méltóságos Püspök urat, aki immár két évtizedre terjedő püspöksége alatt nemcsak egyetemes református egyházunk kormányzatának ranglétráján emelkedett a legmagasabb fokra, hanem egyházi és iskolai téren létrehozott alkotásaival, egyházunk igazainak védelmében tanúsított éberségével és hátorságával, nemzetünk jövőjéért vállalt áldozatos fáradozásával és evangéliumi emberszeretetével hívei hatalmas táborának nagyrabecsülésében és szeretetében is a legmagasabb helyet foglalja el. Haza-, egyház- és emberszeretetlen méltán állíthatjuk őt mintaképül ifjúságunk elé.

Sajnálattal jelentem, hogy egyházkerületünk és kollégiumunk új főgondnoka, gróf Degenfeld Pál úr öméltósága egészségi ok miatt nem lehet jelen évnyitó ünnepünkön. Kérem főtiszteletű és Méltóságos Püspök urat, méltóztassék tolmácsolni tiszteletünk és szeretetünk nyilvánítását a Főgondnok úr Öméltósága iránt is. Kollégiumunk válságos helyzetében azzal az erős bizodalommal és édes reménységgel nézünk főgondnoki működése elé, amelyre feljogosítanak nemcsak fényes családi hagyományai, hanem az ő személyes szellemi és erkölcsi értékei is. Nagyatyja, gróf Degenfeld Imre, 23 évig, nagybátyja, gróf Degenfeld József 30 évig volt egyházkerületünknek örökemlékezetű főgondnoka, atyja, Gusztáv gróf 21 évig kormányozta érdemesen, mint gondnok az alsószabolcs-hajdúvidéki egyházmegyét; ő maga pedig, főgondnokká választása előtt, már 25 éven át részt vett az egyházi élet irányításában, előbb mint a felsőszabolcsi, majd a középszabolcsi egyházmegye tanácsbírája, az utóbbi 7 év alatt pedig mint a középszabolcsi egyházmegye gondnoka, az egyetemes Konvent és az országos Zsinat tagja. Egyházának munkás és áldozatos szere-

tete, szigorú kötelességérzete, elméjének világossága és jellemének puritánsága hivatottá teszik őt a főgondnoki tisztt betöltésére.

Köszöntöm a Kollégium ősi patrónusainak, Debrecen sz. kir. városának és a debreceni református egyháznak, valamint a Tisza István-tudományegyetemnek és a testvérintézeteknek képviselőit, továbbá a Kollégium szeretetétől idevezérelt közönséget is.

A Kollégium tagozatai közül a gimnáziumban az idén már a hetedik osztályig haladt a párhuzamosítás, sőt a felvételre jelentkezők nagy száma miatt az első osztályt már három szakaszra is kellett osztani, azonban már szeptember 1-re így is betelt az első osztályba felvehető tanulók száma. Ez a kezdés szükség-szerűen maga után vonja fokozatosan a többi osztály mellett is a harmadik szakasz megnyitását, vagy egy új, reáltípusú gimnázium felállítását. Szaporítani kell a rendes tanszékek számát, esetleg meg kell építeni a gimnázium épületének harmadik emeletét, be kell bútorozni és felszerelni az új termeket és gondoskodni kell a máris elégtelen számú jótéteményes helyek szaporításáról. Még ha mindehhez állami segítséget kapunk is, pedig erre a mai államháztartási viszonyok mellett alig van kilátás, akkor is e fejlesztési műveletből oly terhek fognak a fenn-tartó testületekre hárulni, amelyeknek fedezeti forrásait még elő kell teremteni.

A múlt iskolai évben az első osztállyal megnyílt polgári fiúiskolának az idén megnyílt a második osztálya is, sőt itt a nyári szünidő alatt két tanszék már rendes tanárral is betöltetett.

Kollégiumunk tanári testületében és tanügyi adminisztrációjában az új tanévvel több-féle változás történt. Dr. Soós Béla, a gimnáziumban a magyar és német nyelv tanára megválasztatván a debreceni református tanítónő-képző tanárául, gimnáziumi tanári állásáról lemondott, Csürös Béla, gimnáziumi rajztanár pedig saját kérelmére nyugalomba helyeztetett. Mindkettőben értékes erőt veszített gimnáziumunk. Az igazgatótanácsnak augusztus hóban tartott ülése alkalmával a magyar-német tan-

székre Péter Zoltán, a szeghalmi református reál-gimnázium rendes tanára, a rajztanári állásra pedig Félegyházy László okl. tanár választatott meg. Ugyanez alkalommal választatott meg a polgári fiúiskola két rendes tanára is: a magyar-történelmi tanszékre Veress Béla, aki már a mult tanévben is, mint helyettes tanár működött e tanszéken, a mennyiségtan-természet-tudományi tanszékre pedig Zilahy Zoltán, a debreceni Kereskedő Társulat polgári iskolájának rendes tanára. A pályázat eredménye elég nagy választékot nyújtott a választás ügyét előkészítő és intéző testületeknek s ehhez képest a választás eredménye is teljes mértékben kielégítő és megnyugtató.

Ezenkívül — főképp a gimnáziumi osztályok párhuzamosítása folytán — elég nagy számmal nevezett ki az egyházkerületi Elnökség helyettes tanárokat is, részint olyanokat, akik már a mult évben is itt teljesítettek szolgálatot, részint olyanokat, akik itt kezdik tanári működésüket. A mi gimnáziumunkban a tanári szolgálat a legnehezebb szolgálatok közé tartozik, nemcsak az osztályok nagy népessége miatt, hanem azért is, mert az intézet nagy multja az átlagosnál magasabb mérték alá állítja itt a tanár működését. A fiatal tanártársaknak a nehézségek leküzdésére egy nagyon egyszerű és magától értetődő, de nem mindig követett tanácsot adok: tanító és nevelő munkásságuk legfőbb ható eszközéül tekintsék és gyakorolják a jó példaadást. A tanárnak tanítványaihoz való viszonyát és az iskolai munka sikerességét vagy sikertelenségét ennek az elvnek a szigorú alkalmazása vagy elhanyagolása dönti el.

Egyetemi tanári állásából való nyugalombavonulása folytán megválnak Kollégiumunk kötelékéből dr. Pokoly József theol. tanár is, aki mint a Kollégium felsőoktatási tanácsának és igazgatótanácsának tagja, a Kollégium szervezeti és gazdasági ügyeiben igen értékes szolgálatokat tett Kollégiumunknak. Reméljük, hogy azoknál a szellemi és erkölcsi kötelekeknel fogva, amelyek őt a Kollégiumhoz kötik, ezután is kapcsolatban marad alma materünk életével.

Nagy jelentőségű változás Kollégiumunk életében is az egyházkerület középiskolai felügyelőjének, dr. Dóczy Imrének, a magyar református középiskola, bátran mondhatjuk: a magyar középiskola legnagyobb élő pedagógusának nyugalombavonulása. Régebb idő óta már több ízben megkísérelte a visszavonulást, nem mintha megfáradt volna, hanem mert fiatalabb erő érvényesülésének akart teret juttatni. De az egyházkerület mindannyiszor állhatatosan ragaszkodott az ő további szolgálatához. Legutóbbi kérése elől azonban már nem térhetett ki az egyházkerület, hála Istennek, nem egészségi ok miatt, hanem mert lehetetlen volt megtagadnia a szolgálattól való felmentést attól az embertől, aki páratlan értékű teljesítménnyel már 54 évig dolgozott a magyar református tanügy terén. Ebből az 54 évből 43 év az egyházkerületünk

kötelékében telt el: Kollégiumunk gimnáziumának hét évig tanára, négy évig igazgatója, egyházkerületünk középiskoláinak pedig 32 évig felügyelője volt. Mint tanár, mint igazgató és mint felügyelő, egyaránt elvévülhetetlen érdemekkel örököltette meg nevét az egyházkerület középiskoláinak történetében. Középiskolai felügyelői hivatalánál fogva tagja volt Kollégiumunk igazgatótanácsának és tanárképző internátusunk gondnokságának is. Nyugalombavonulásával megszűnnek ezek a megbízatásai is. De mint egyházkerületi tanácsbíró, alkotó tagja marad az egyházkerületi közgyűlésnek és ez a viszony lehetővé teszi, hogy egyházkerületünk az ő gazdag elméleti és tapasztalati tudásának kollégiumunk életében tovább is hasznát vehesse.

Nemes Tanuló Ifjúság!

Az ember életének legszebb és legkedvesebb szaka ifjú korának az a része, amelyet az iskola falai között az igaz tudomány és a jó erkölcs templomában tölt el. Távol az életnek sokszor tisztátalan fegyverekkel vívott harcától, az ideálokat szomjazó ifjú zavartalanul kitarthatja itt lelkét az igaz, a szép és a jó igéinek befogadására, boldog örömmel élvezheti elméje erejének gyarapodását, érzelmeinek és izlésének nemesedését és akaratának a jó irányában való erősödését; élvezheti értelmi, érzelmi és erkölcsi műveltségben való gazdagodását. Boldog, aki a tökéletesedésnek ezt a soha vissza nem térő alkalmát nem szalasztja el, hanem okosan felhasználja a maga javára, szülei örömére, hazája és egyháza hasznára és Isten dicsőségére.

Szívemből kívánom, hogy az Isten áldja meg az előjárók gondoskodását, a tanárok munkáját és az ifjúság igyekezetét. Ezzel az óhajttal az iskolai évet megnyitom.

A kollégiumi nagykönyvtár.

A Debreceni Protestáns Lap multheti (36.) számában Kun Béla ismertette azokat az előzményeket, amelyek a kollégiumi nagykönyvtár állami kezelésbe adása gondolatához vezettek. Mivel e tekintetben nagyon szükséges tisztánlátni, mert itt minden részlet fontos lehet, és mivel az ismertető közleménybe néhány tévedés, illetőleg subjectív magyarázat is beletűnt, kénytelen vagyok a helyes tájékozódás érdekében szót kérni és a következő megjegyzéseket közzétenni:

Tény, hogy az egyetem létesítését megelőzően a kormány és az egyházkerület között megállapodás létesült, hogy „a debreceni kollégium könyvtárát, gyűjteményeit, és múzeumát a debreceni egyetem összes tanárai és hallgatói a tiszántúli református egyházkerület tulajdonjogának fenntartása mellett szabadon használhatják. Ennek fejében a tiszántúli református egyházkerület az államtól a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa útján legalább

is az eddigi évi segélyt továbbra is meg fogja kapni". (V. ö. az 1911. évi egyházker. jegyzőkönyv 387. sz. határozatában közölt V. K. M. leirat III. sz., melyhez az egyházkerületi közgyűlés azon sz. h. I. a. p. hozzájárult.) E megállapodást végleges formába foglalta az 1913. évi egyházkerületi jegyzőkönyv 134. sz. jkvi határozatban eliktatott s a határozati rész 8. pontjában az egyházkerület által is tudomásul vett és megerősített V. K. M. leirat következő szószerinti része: „Köszönettel tudomásul veszem, hogy a debreceni kollégium könyvtárát, gyűjteményeit és múzeumát a debreceni egyetem összes tanárai és hallgatói, a tiszántúli református egyházkerület tulajdonjogának fenntartása mellett *szabadon* használhatják. A debreceni tudományegyetemmel kapcsolatosan felállítandó egyetemi könyvtár és a kollégium könyvtára között könnyen létesíthető lesz oly szolgálati viszony, amely a kollégiumi könyvtár könyveinek használatát az egyetemi könyvtár helyiségeiben is lehetővé teszi. Azon segélyösszeget, melyet a debreceni református főiskola könyvtára eddig is a múzeumok és könyvtárak országos tanácsa útján kapott, a költségvetésbe továbbra is be fogom állíttatni.” — A kollégiumi nagykönyvtárnak az egyetem által leendő használata tárgyában az egyetem megnyitásáig több határozat nem kelt. Sehoh sem látom tehát megrögzítve azt a kötelezettséget, amelyet Kun Béla közöl, hogy a kollégiumi könyvtár az egyetem tanárainak és hallgatóinak díjtalanul áll, illetve köteles állani rendelkezésére. A helyzet jelenleg valóban az, hogy az egyetem a könyvtár használatáért semmiféle díjat sem fizet, még annak törtrészét sem, melyet hallgatóitól saját könyvtára javára beszed, de a *szabadon* való használatból ez nem következik. Viszont kimaradt a Kun Béla fogalmazásából az állam részéről a könyvtár javára vállalt segélyezés, amely pedig évi 1800 aranykoronát tett ki s amely ezidőszent mindössze évi 500.— P.

Abban igaz van K. B.-nak, hogy a kollégiumi könyvtár fenti módon leendő használata az egyetem részéről nincs sem határidőhöz, sem az egyetem miként elhelyezéséhez kötve, de az már téves megállapítás, hogy az egyetemre nézve közömbös, hogy a kollégiumi könyvtár gyarapításának, fenntartásának és igazgatásának költségeit ki viseli. Mert ha az állam viseli, akkor az egyetem magának az igazgatás és gyarapítás ügyére megfelelő ingerenciát igényel, ha pedig egy tönkrement s az állam által nélkülösen nem támogatott kollégium és egyházkerület igazgatja, gyarapítja rosszul, az az egyetemet igenis érdekli. Nevezetesen az egyetem nem helyezkedhet csak a kényelmesen kiszolgálható fél álláspontjára.

Helyesen említi K. B., hogy az egyetem megnyitása után mindjárt az első esztendőben felmerült a kollégiumi könyvtárnak az akkor még csak szervezés előtt álló egyetemi könyvtárral leendő egyesítése és állami kezelése. De

téves az a megállapítása, hogy e tervet az egyetemiek közül éppen azok nem látták szívesen, akik a kollégium és fenntartó testülete irányában nem nagyon rokonszenveztek. Mint a könyvtári bizottság tárgyalásaiba bevont könyvtáros határozottan ismerem a terv előzményeit, megszületését s épp az ellenkezőjéről tehetek bizonyosságot. Éppily téves az az állítás is, hogy az egyesítés kérdése sohasem jutott nyilvános tárgyalásig, mert az egyházkerületi Elnökség, amely elé többször terjesztetett ilyen propositió, igen hőlesen, minden alkalommal azon az állásponton volt, hogy ilyen gondolattal az Elnökségnek nem lehet a közgyűlés elé menni. Ez állítás téveségéről K. B. meggyőződhetik az 1915. évi egyházkerületi jegyzőkönyv 707. sz. jegyzőkönyvi határozata következő szövegéből: „Egyházkerületi közgyűlésünk a kollégium anyakönyvtárát továbbra is a kollégiumban, saját kezelésében tartja meg. Emellett azonban 1911. évi 387. sz. határozatában tett ígéretéhez híven, szívesen bocsátja a debreceni kir. tudományegyetem használatára és kijelenti készségét az iránt, hogy a kollégiumi könyvtár és az egyetem könyvtár között a célszerűség által megkívánt és a V. K. M. 1913 május 21-én kelt s 1913. évi 134. sz. határozatunkban foglalt leiratának tartalma szerinti kölcsönös használati viszony állapíttassék meg.” E határozat dr. Baltazár Dezső püspök úr indítványa alapján hozott meg. Nem lehet tehát azt állítani, hogy az egyesítés terve a nyilvános tárgyalásig nem jutott el, ellenkezőleg, az az igazság, hogy azt az egyházkerület közgyűlése visszautasította. Sőt emlékeztetnem kell Kun B. kartársamat arra is, hogy az 1928. évi egyházkerületi jkv. 224. sz. határozata a két könyvtár egyesítése gondolatát újból elvetette s a kollégiumi könyvtár szervezeti függetlenségét ismételtlen érintetlenné nyilvánította, egyébképen hajlandónak mutatkozván minden okos és kölcsönös kooperációra. Mindezen állásfoglalásokban az egyházkerület ama bölcs megfontolása jutott kifejezésre, hogy neki még az akadémiai tanszakok feladása után is ragaszkodnia kell könyvtárához s a magyar kultúrát a legjobban úgy szolgálhatja, ha ezt az örök értékű kincset, az a fölötti közvetlen rendelkezési jogot semmi formában ki nem adja kezéből. Ily körülmények között érthető, ha az ellenkező gondolatot helyeslő magánindítványtevők nem mertek jelentkezni.

Újból leszögezem azt, amit az egyházkerületi közgyűlésen is hangsúlyoztam, hogy a kollégiumi nagykönyvtár fejlődése és gyarapodása a háború kitörése óta is a viszonyokhoz képest megfelelő s egyetlennegy hazai könyvtaré mellett sem marad el. Viszont nem értem, hogy miért túlozza K. B. az egyetemi könyvtár fejlődését a kollégiumi könyvtaréval szemben, hisz az utolsó évtől eltekintve az egyetemi könyvtár budgetje alig volt nagyobb, mint a kollégiumi nagykönyvtaré, tehát nem volt miből gyarapodnia. Kár az egyesítés mellett azzal is hangu-

latot csinálni akarni, hogy a magunkét értékben lefelé taksáljuk. Az egyetemi könyvtár sohasem veheti át a kollégiumi nagykönyvtár szerepét s nem foglalhatja el annak a helyét, mert vannak dolgok, amelyek semmi pénzért meg nem szerezhetők. 400 év rendszeres gyűjtését nem pótolhatja semmiféle improvisatio, tehát a kollégiumi nagykönyvtár értékesítésétől tartani felesleges.

A K. B. cikke nagyon aláhúzza, hogy a könyvtár állami kezelésbe adása *mindenkor visszavonható leléként* történnék. Hát lehet-e gondolni arra, hogy 25,0000 darab könyvet bármilyen szükség esetén úgy lehessen át és visszatolni, mint a piaci árucikket? Amit egyszer feladunk, az bármilyen jogfenntartás mellett is többé nem a miénk.

Igazán nem értem meg, hogy a szanáló bizottság a kollégium megtartásának nem azt a módját proponálta, hogy minden törvényes eszközzel ki kell harcolnunk kollégiumi intézményeink indokolt és szükséges fenntartásához az állam segítségét, hanem a cikk szerint szólva „az összébbhúzóds”, más szóval az amputálás keserves eszméjét érlelte ki s vitte bele a hivatalos discussioba.

Egyébképen várjunk s higyjük, hogy az egyházkerületi Elnökségnek sikerül a kormányzattal folytatandó tárgyalások rendjén csakugyan reális biztosítékokat és megfelelő olyan ellenértékeket biztosítani, amelyek méltók lehetnek magyar földön minden idők legnagyobb önkéntes áldozatához s a jövő fejlődés új, nagyszerű perspektíváit nyitják meg. Mert a tervezett egyesítéshez előre kiküldött kormánybiztos aktivizálása s a sokféle kurzáló aranyhegyigéreték még nem ilyenek. Nevezetesen nemesak kalandos híresztelések cirkulálnak, mint K. B. állítja, a könyvtár tervbevett „elidegenítéséről” hanem káprázatos ellenértékekről is regél a fáma, amint egy szerepvivő egyházi ember leveléből saját szememmel magam is olvastam. Püspök urunk ajkáról hangzott el a kijelentés, hogy fait accompli elé nem állítatunk s az egyházkerület közgyűlése személyi tekintetektől és bizalmi kérdéstől mentesen dönt, mert jelenéről és jövődjéről van szó. Addig is tehát vigyázzunk, hogy az egyházi közvélemény a helyzet és az argumentumok teljes ismeretében helyesen alakuljon ki, mert felelőségünk óriási s a roszszul megcsináltat többé visszacsinálni nem lehet.

Dr. Varga Zsigmond.

A könyvtár-egyesítésről.

— Válasz a Varga Zsigmond cikkére. —

Tévedni emberi dolog és ha csak ezt tenné fel rólam Varga Zsigmond barátom, nyugodtan várhatnék a válaszával a jövő hétig. Ám ő valamely „szubjektív” magyarázatról is beszél, ami alkalmat adhat arra, hogy cikkem intencióját félreértsék s azért már most nyilat-

koznom kell. Nem tudom, hogyan jönnék a „szubjektív” belemagyarázáshoz éppen én, akinek sem a mostani igazgatásban, sem az esetleges állami kezelésbeadás előkészítésében nincs és nem lesz semmiféle hivatalos szerepem, akinek tehát ehhez az üggyhez nincs több közöm, mint bármelyik tudománnyal foglalkozó embernek és az egyháza és intézményei sorsát szívén viselő bármelyik református magyarnak.

Ismétlem, tévedni emberi dolog, de állítom, hogy Varga Zsigmond barátom mindenestre nagyobbakat téved ebben az ügyben ennálam.

Hogy az 1911-i és 1913-i határozatok mit tartalmaznak és mit intendáltak, én bizonyára tudom, hiszen az előbbinek megalkotásában már részt vettem, az utóbbit pedig én fogalmaztam. Bizonyára nem egyetemi érdek szemelőtt tartásával, hiszen még akkor nem voltam egyetemi tanár, sőt nem is vehettem bizonyosra, hogy az leszek, s kivált, hogy Debrecenben leszek; hanem azért, mert ez volt a hosszas és megfontolt egyezkedés eredménye. Az alatt, hogy a kollégiumi könyvtárt a egyetemiek „szabadon” használhatják, igenis mindenki azt értette, hogy külön díjfizetés nélkül használhatják. Egyébként az egész pontnak nem lett volna semmi értelme, annál kevésbé, mert hisz a kollégiumi könyvtár már akkor is nyilvános olvasóval volt ellátva, tehát az egész közönség is használhatta a könyvtárt díjtalanul. Ezzel a ponttal éppen azt akarták biztosítani, hogy az egyetem tanárai és hallgatói nagyobb, kiterjedtebb joggal használhassák a könyvtárt, mint mások. Pénzes használatra szerződést később is lehetett volna kötni s akkor is, ha a könyvtár nem lett volna egyébként nyilvános.

Elismerem, nem egészen szabatos volt a cikkem ama kitétele, mely szerint az előzően felmerült egyesítési tervek nem jutottak el nyilvános tárgyalásig. Tény ugyanis, amint azt V. Zs. előadja, hogy úgy 1915-ben, mint 1928-ban hozatott egyházkerületi közgyűlési határozat. De viszont természetes, hogy én nyilvános tárgyalás alatt mást, mint az egyházkerületi közgyűlésen megvitatót nem értettem. 1915-ben a püspök úr az igazgatótanács ülésén tette az elfogadott indítványt, mely a közgyűlésen hozzászólás nélkül ment át. 1928-ban pedig az igazgatótanácsnak már a könyvtári albizottságában, tehát az első előkészítésénél megállapították azt a formulát, amely ellen a közgyűlés valamely köztágjának nehéz lett volna szót emelni. Hiszen a hangulat még most, a hivatalos oldalról előterjesztett indítvánnyal szemben is izzó volt, és — ezt Varga Zsigmond barátom is igen jól tudja — elég gondoskodás is történt, hogy izzó legyen. Aki ellenzék akar lenni, annak felettébb nehéz, majdnem lehetetlen, népszerűtlen ügy mellett szállni síkra.

Azt, hogy a két könyvtár egyesítésének gondolatát akkor, nevezetesen 1915-ben kik fogadták szívesen, kik nem, azt már nekem

csakugyan jobban kell tudnom, mint Varga Zsigmondnak. Én már akkor tagja voltam az egyetemi tanácsnak, éppúgy, mint a kollégiumi igazgatótanácsnak és az egyházkerületi közgyűlésnek, módomban volt tehát látni közvetlenül, hogy kinek mi rokonszenves. Varga Zsigmond még akkor fiatalember volt és, mint a kollégiumi könyvtárnak egyik kiváló tisztviselője, szintén látott és kivált hallott egyetmást, de különösen az egyetemi oldalon semmi esetre sem tudhat olyan dolgokat, amiket nekem tudnom lehet.

Ebben a tekintetben egyébként maga az általa felhívott 707—1915. számú egyházkerületi közgyűlési határozat is bizonyoságul szolgál. Éppen a kollégiumi igazgatótanács könyvtári albizottsága, amelynek tagjairól Varga Zsigmond barátom sem fogja kétségbevonni, hogy a kollégium és az egyetem közötti harmóniára komolyan törekedtek és annak az intézménynek, nevezetesen a református kollégiumnak, amelynek megbízottaiként eljárak, javát akarták, tett az igazgatótanács elé olyan javaslatot, amely így kezdődik:

Könyvtári albizottságunk a kollégiumi könyvtárnak multjához méltó, eddigi tudományos jellegének megfelelő s hivatásához mért fejlődését, virágzását s ezekben református érdekeink biztosítását csak abban az esetben látja elérhetőnek, ha a tervezett egyetemi könyvtár a kollégiumi könyvtárral egységes kezelésben szervezettelik.

Nehogy Varga Zsigmond barátom most már azt mondja, hogy az ám, de ők az egyesítést a kollégiumi könyvtárban gondolták, folytatam a javaslat szövegének közlését:

Emez egységes szervezés esetén természetesen szükségesnek vélnök a tulajdonjog fenntartását, továbbá a tulajdonjognak a címben és a felügyeletben való kifejezésre jutását, a kollégiumi tanárok és ifjúság jogainak biztosítását.

Mivel azonban ez a javaslat sok érzékenységet érintett, püspök urunk, aki papi főhöz illően békességet keresett, tette azt az indítványt, mely a könyvtári bizottság javaslatát eltemette s melynek folytán nem is jutott az „nyilvános”, azaz egyházkerületi közgyűlési tárgyalásra.

Ennek folytán született meg külön az egyetemi könyvtár, amelyet érték dolgában a kollégiumi könyvtárhoz hasonlítani eszemágában sincs, amelynek azonban viszonylagosan mérhetetlenül nagyobb fejlődését Varga Zsigmond barátom sem vonhatja kétségbe.

Az 1928-i határozatot, elismerem, Varga Zsigmond barátom jobban ismeri nálam, mert az viszont az ő munkája, vagy legalább is jó részben az. Itt az történt, hogy az egyetem akkori rektorának az egyesítésre irányuló javaslata kiadatott javaslattételre a könyvtárigazgatónak, azaz Varga Zsigmond barátomnak, és az ő javaslata alapján készítette el a könyvtári albizottság a maga jelentését, amely a tervre nem volt kedvező. Ezt változatlanul s talán hozzászólás nélkül fogadta el az igazgatótanács,

egészen bizonyosan így a kerületi közgyűlés. Láttuk az egyesítési terv sorsát, tehát nem is tettünk kísérletet a megmentésére.

Az igazság érdekében azonban meg kell említenem, hogy ez az 1928-i határozat egyáltalán nem olyan merev, mint amilyen merev álláspontra helyezkedett már a legutóbbi alkalommal Varga Zsigmond barátom, aki legutóbb már a tárgyalásra felhatalmazást tartalmazó javaslatot is ellenezte. Ez az 1928-i határozat az együttműködés lehetőségét hangsúlyozza és örömmel látta olyan elrendezést, hogy a könyvtár adminisztratív személyzetét az állam nevezze ki, csak a könyvtárigazgató személyének megválasztását, alkalmazásának módját akarja fenntartani.

Még csak annyit említek meg, hogy ugyanez az 1928-i határozat szükségét látta a kollégiumi könyvtár használhatóságának fokozása, tudós feldolgozásának szélesebbkörűvé tétele s általán a könyvtárral kapcsolatos kérdések ügyében szerves program alkotására egy bizottság kiküldését, amelyet öt taggal alakított meg, úgy, hogy a kollégiumi igazgató, a kollégiumi könyvtár igazgatóján és a könyvtári albizottság elnökén (Pápay József egyetemi tanáron) kívül Révész Imréről és Kun Béláról álljon. Ezt a bizottságot mindeztideig nem foglalkoztatták, pedig a határozat hozatalának immár két esztendeje. Úgy vélem, a foglalkoztatásra irányuló munkálatnak a könyvtár igazgatásától kellene kiindulni. Ha a könyvtár használhatóbbá tételének egyik útja nem jó: lássuk a másik utat, amelyik jó.

Végül csodálkoznom kell azon, hogy az én nagyérdemű barátom annyira megelfogultságában, hogy kissé gunyoros hangon szól arról a tervről is, mely szerint a miniszter úr magyarországi református egyházunk egyik nagy tiszteletben álló jelesét, aki nyugalmazott hittudománykari professzor, kívánja megbízni a könyvtári ügyeknek a kormány részéről tárgyalásával. Azt hittem, ezt csak örömmel és köszönettel vehetjük tudomásul, mert hiszen az állami érdekek képviseletével megbízhatott volna a miniszter úr római katolikus, vagy akár izraelita urat is, és ez ellen bizonyára nem lehetett volna szavunk, éppen úgy, mint ahogy neki nem lehet szava az ellen, hogy a református kollégium részéről ki lesz a megbízott.

Az pedig talán mégis Varga Zsigmond barátomnak is kellemesebb, hogy — bármi legyen is a tárgyalások vége — egy volt kollégájával, sőt volt tisztelt tanárával kell tárgyalnia ezekben a kérdésekben, mintha valami vad idegen férfiút küldenének ide.

Én is csak arra kérek mindenkit, és én elejétől arra kértem, *várjuk meg a tárgyalások eredményét.*

Kun Béla.

Kivel törődünk, ha saját gyermekeinkkel sem, az árvabélyegakcióban?!

HALOTTAINK

Dr. Vass József m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter megdöbbenő váratlansággal bekövetkezett halála országos gyász, amelyben minékünk is igaz szívvel osztoznunk kell. Gyászunk nem a római katolikus egyház főpapjának szól, bár itt is tartozunk azzal az elismeréssel, hogy a nagy halott a tehetségben és képzettségben legkiválóbb tagjai közé tartozott a magyar klérusnak s e mellett a felekezeti közti megértés terén sem lehetett alapos kifogást tenni ellene. Hanem szól gyászunk a derék magyar embernek, az építő politikusnak és a munkában magát formálisan elégetett államférfinak, aki a szociális felelősségérzet és hozzáértés terén minden idők magyar vezetői számára világító példa, s aki e mély ellentétektől feldult boldogtalan kis hazában az Államfő fennkölt személyén kívül talán a legnagyobb összefogó személyi erőt jelentette s így elvesztése éppen napjainkban olyan nemzeti katasztrófa, amelyben az orvoslást és a kárpótlást csak a gondviselő Isten kegyelmes bölcsességétől remélhetjük. Emlékezete áldott minden jó magyar szívben!

Nagysolymosi Koncz Aurél ny. pénzügyi számvevőségi főtanácsos Debrecenben, folyó hó 5-én, élete 66-ik évében hosszas szenvedés után elhunyt. A debreceni társadalomnak egyik köztiszteletben és közkedveltségben álló alakja volt, méltó hitvestársa a magyar református leánynevelés egyik legkimagaslóbb tényezőjének, a debreceni Dóczy-leánygimnáziumunk és internátusunk nagynevű és már valósággal fogalommal vált igazgatójának, Konczné Karácson Ottilia úrasszonynak, aki felé most mélyseges gyászában egész egyházkerületünknek vigasztalásért imádkozó szeretete fordul. János ev. 16 : 32—33.

Szabó Lajosné, Rácz Róza, Szabó Lajos debreceni orgonista-kántor felesége öt heti súlyos szenvedés után életének 47-ik, házasságának 29-ik évében csendesen elhunyt. Férje, leánya, unokája, testvére gyászolják.

Az Úr gyógyítsa be a megsebzett szíveket.

KÜLÖNFÉLÉK

Szerkesztőségünk kibővülése. Ama körülmény, hogy jelenlegi felelős szerkesztőnk, egyetemi tanszékre menvén át, kénytelen megválni gyakorló lelkészi munkakörétől, és így szükségképpen mind kevésbé lesz abban a helyzetben, hogy a gyakorlati egyházi élet napikérdéseire az akadémikus elvontság vádja nélkül hozzászólhasson: a kiadótulajdonost és a szerkesztőt arra indította, hogy a szerkesztőség kibővítéséről gondoskodjanak. Felkérésükre a lap egyik leghivebb barátja, *dr. Szász Imre* monostorpályi lelképásztor, a debreceni egyházmegye belmisz-

sziói előadója volt szíves vállalkozni arra, hogy lapunkban az eminenter gyakorlati vonatkozású egyházi napi kérdéseket úgy kerületi, mint országos viszonylatban és a falusi gyülekezetek helyzetére és érdekeire különös tekintettel állandóan nyilvántartja. *Dr. Szász Imrét,* akit e munkára a Debrecen közvetlen közelében lakásának külső kedvező körülményén kívül belső kiválóságai és megáldott pásztori munkája is kiválóan alkalmasnak jelölnek ki, örömmel és szeretettel köszöntjük, mint főmunkatársunkat, és munkásságától sokat várunk.

Lelkészegyesületi gyűlés az alsószabolcs-hajdúvidéki egyházmegyében. Az alsószabolcs-hajdúvidéki református egyházmegye lelkészegyesülete aug. 28-án Hajdúböszörményben tartotta évi közgyűlését. Bár kevés kilátás volt arra, hogy a lelkészek összejöjjenek, mégis csaknem kivétel nélkül megjelent minden lelkész. Mindenkit erősen érdekelték a tárgysorozat kérdései. Közös éneklés után az értekezlet *Bakóczy Endre* h.-böszörményi lelkész, lelkészegyesületi elnök imádsággal nyitotta meg és vezette. Tárgysorozat tárgyalása előtt az értekezlet *Dr. Baltazár Dezső* püspök úrnak táviratilag ragaszkodását fejezte ki s őt bizalmáról biztosította. Ezután *Demjén Ferenc* tanácsbíró a presbiternevelésről értekezett. Sokat vár az új zsinati törvény végrehajtásától s a presbiternevelés kiindulási pontjának az ifjúsági egyesületet tartja, az iskolákban pedig egyházunk küzdelmes multjának tüzetesebb ismertetését. *Bartha László* esperes a lelkész-tanítóság kérdésével foglalkozva, kívánatosnak tartja, hogy ahol az iskola elnéptelenedés folytán megszűnik: az ottani lelkész számára az egyházi főhatóság keressen módot a tanítói oklevél megszerzésére s az egyház által szolgáltatott tanítói javadalomért lelkész teljesítse a tanítói szolgálatot is, míg a tanítói állás betöltése más úton nem biztosítható. *Molnár Zoltán* lelkész az új ágendás könyvvel foglalkozik. Külön végrehajtási utasítás kiadása által tartja részben megvalósíthatónak az új ágendáskönyv rendelkezéseit. Különösen nagy gyülekezetekben a temetési szertartások végzésére vonatkozóan lehetetlennek tartja a gyászos felek arra kényszerítését, ahol az eddig nem volt szokásban, hogy a legkisebb halott után is lelkészi stólat fizessenek s a távoli temetőkhöz lelkész számára fogatról gondoskodjanak. Úgy véli, hogyha bölcs végrehajtási utasítás idejében nem jön: még nagyobb chaos lesz. Különben a gyakorlat igazol mindent. Az értekezlet a 245. dics. 10. verse el-éneklésével ért véget.

A Dóczy-intézet évnnyitása szeptember 8-án délelőtt 10 órakor volt a Kossuthuccai templomban, melyet az intézet növendékserege anynyira megtöltött a karzatokkal együtt, hogy sokan állani voltak kénytelenek. Pedig csak a három magasabb tagozat (képző, gimnázium és polgári iskola) jelentek meg; az elemi iskola 6-án külön évnnyitó istentiszteletet tartott,

ugyancsak megtöltve — a szülőkkel együtt — a templomot. Szele Miklós leánygimnáziumi vallás tanár hirdette az ígét Jeremiás 31 : 3—6. alapján, a növendékek lelkét ez új évben is körül fogó, megépítő és célhoz vezető örökkévaló isteni szeretetről s az abban részesedés módjáról: az igaz vallásosság lényegéről.¹ Majd az Űrsasztalánál dr. Révész Imre ig. tanácsi elnök nyitotta meg az évet s bocsátotta útjokra a tanítványokat és tanárokat. A fecskék elköltözésének hagyományos napján (szept. 8.) szólt arról a két meleg fészekről: családról és iskoláról, melyet az isteni örök szeretet és irgalmasság *mindkettőt* megadott növendékeinknek, mikor olyan sok más gyermek mindkettőt nélkülözni kénytelen. Van a Sátánnak egy földi birodalma (Oroszország), mely a gyermeki léleknek ezt a két igazi otthonát el akarja pusztítani. Ha nem akarjuk, hogy a Sátán e romboló munkája minálunk is elkezdődjék: ne engedjük kikezdeni a család és a keresztyén iskola nagy eszményét, s az iskola a sokféle elmélet közül csak azokat fogadja el, amelyek Isten ígéjének megfelelnek. Végül Szent Ágoston jubileumáról megemlékezve, Ágoston édesanyjának életéből vett két epizóddal buzdította a tanítókat a kegyelemben való megfogódzásra s a növendékeket figyelmeztette az érték hulló édesanyjai könnyek megtartó erejére. (Sz. M.)

A debreceni református Kollégium tanévnyitó ünnepélye szeptember hó 9-én ment végbe. Délelőtt 10 órakor istentisztelet volt a Nagytemplomban, melyet dr. Kállay Kálmán egyetemi tanár, lelkész képzőintézeti igazgató végezett. Az istentisztelet után a kollégiumi oratóriumban Karai Sándor kollégiumi igazgató tartott tanévnyitó beszédet, melyet lapunk mai száma teljes terjedelmében hoz.

Új belmissziói lelkész Erdélyben. Dr. Makkai Sándor erdélyi református püspök, az eddigi belmissziói utazó titkárnő, Pilder Mária mellé, kinevezte új belmissziói utazó titkárnőnek Deák Judit I. lelkész képző vizsgálatot tett segédlelkésznőt és felhatalmazta a leányok közötti összes lelki munkák végzésére.

Csendes nap a sárospataki teológiai akadémián. A sárospataki teológiai akadémia tanárai és hallgatói a tanítás megkezdése előtt az Isten előtt való áhítatos elmélyülésre csendes napot szenteltek. A csendes nap bibliamagyarázattal kezdődött, ezt követte az I. éves hallgatóknak ünnepélyes felvétele. A csendes nap estéjén a tanári kar az ifjúság részére szeretetvendégséget rendezett.

Érdekes hír. A Sárospataki Református Lapokban olvassuk, hogy a sárospataki teológiai akadémiára felvételét kérte egy III. é. róm. katolikus hittanhallgató is, akit azonban a teológiai kar sem tudományos, sem pedig más szempontból a felvételre érdemesnek nem minősíthetett.

¹ A beszédet lapunk teljes terjedelmében hozni fogja. Szerk.

A református szegény gyermekek felruházására Ferenczi Sándor dunaszentgyörgyi földbirtokos 16,000 P-t hagyományozott.

A szatmári református főgimnáziumnál dr. Hantz Jenő lemondásával megüresedett igazgatói tisztségre, a tanári kar egyhangú javaslata alapján, az igazgatótanács Ligeti Imre tanárt választotta meg. Az új igazgató két éve működik a gimnáziumban, mint rendes tanár.

A debreceni siketnémák intézete egész bátran sorozható ama szeretetházak közé, amelyek a gyermeki lélek nemesítésén fáradoznak. Akiknek módjuk volt már látni, hogy a gyermekek mint tanulják meg a beszéddel az Isten és haza szeretetét, tanulják meg a munkát, azok a legnagyobb készséggel támogatják ez intézményt. A növendékek számának a fele református. Ajánljuk e nemes intézmény támogatását olvasóink áldozatos figyelmébe.

A kecskeméti Bodor Zsuzsánna Református Leányotthon építési munkálatai a befejezés felé közelednek. A Leányotthon hivatalosan október hó 1-én nyílik meg. Mándoky Erzsébet, az intézet igazgatónöje már Kecskeméten van és végzi a szervezés munkálatait. A Protestáns Leánykör tagjai elhatározták, hogy a fehérneművarrásban segítségül lesznek s ezenkívül tagonként egy-egy üveg befőttest ajánlottak fel a Leányotthon téli készletéhez.

A makói presbiteri gyűlések között alig van olyan, melyen lelki dologgal is ne foglalkoznának. Nagy haladás ez, hiszen a legtöbb helyen a legtöbb presbiteri gyűlés csak anyagi és adminisztrációs dolgokkal foglalkozott a multban. A legutóbbi presbiteri gyűlésen is a lelkiek voltak a legfontosabbak, ez alkalommal a presbiterium kimondotta, hogy október hó 19-én egész napos presbiterképző konferenciát tart.

Hivatalos értesítés.

Segédlelkészt keres a vésztői református egyház. Fizetés mosás nélküli teljes ellátás, fűtés, világítás, takarítás s az óradijakkal együtt körülbelül havi 85 pengő. Ajánlatok a vésztői lelkészhez küldendők.

Pályázat.

Eltávozás folytán megüresedett II. sz. tanítói állásra, a milotai református egyház, pályázatot hirdet.

Fizetés törvényszerű hozzájárulás, állami segély és természetbeni lakás, kerttel. Kötelesség I—II. vegyes osztály tanítása, lelkész és kántor díjtalan helyettesítése, énekvezetés, belmissziói munkában segédkezés. Kántori képesítés megkívántatik. Pályázati határidő szept. 29. Okmányok lelkészi hivatalhoz (Milota, u. p. Tiszabecs, Szatmár m.) küldendők. Csak férfiak pályázhatnak.

A *matolcsi* református egyház pályázatot hirdet a lemondásfolytán megüresedett orgonista kántortanítói állásra. Javadalom: lakás mellék-helyiségekkel és kerttel, 10 q tiszta búza, 3-öl tűzifa, készpénz és törvényszerű államsegély.

Kötelesség: kijelölt osztályok vezetése, orgonista-kántori teendők végzése, belmissziói munkában segédkezés, énekkar vezetése.

Pályázati határidő szeptember 28, választás ugyanakkor. Állás azonnal elfoglalandó.

Keilően felszerelt kérvények válaszbélyeggel együtt lelkészi hivatalhoz küldendők.

(Vasút helyben, posta Tunyog.)

Kerekes Gyula,
református lelkész.

TARTALOM: Karai Sándor: Tanérvnyítás a Kollégiumban. — Dr. Varga Zsigmond: A kollégiumi nagykönyvtár. — Kun Béla: A könyvtár egyesítéséről. — Halottaink. — Különlék. Hivatalos értesítés: Pályázatok.

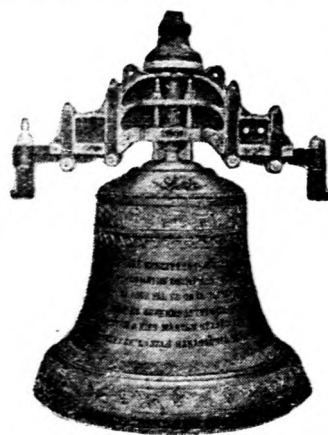
Laptulajdonos: **Dr. KUN BÉLA.**

Magyarország aranykoszorús mestere

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harang- és ércöntőde, harangfelszerelés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

A törökszentmiklósi református egyház részére készült 1770 kgr.-mos harang.

Telefon: Aut. 913-53. sz.

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításokon nagy aranyéremmel kitüntetve.

Költségvetéssel díjmentesen szolgál.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

*

Kitűnő lütöképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.
Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bödönök, disznóölő-kések, husvágó-gépek.
Telefon 6. és 15—48.

Fali olvasótáblák, mozgatható betűk, szemléltető képek

Bittenbinder—Grenczer: Métermértékek szemléltető táblája, hozzávaló utasítással. (Hossz-, terület-, köb-, súly-, ürmértékek)	3—
Gönczy: Írott, mozgatható betűk. (Összes kis- és nagybetűk)	2-40
Ugyanaz nyomtatott betűk	2-40
Gönczy—Úrhegyi: Fali olvasótáblák, írott és nyomtatott betűk olvasásának tanításához (70 × 100 cm. méretben, 24 lappal)	8—
Úrhegyi Alajos: Színes fali olvasótáblák a „Betűország“-hoz, 6 lap, 63 × 95 cm. méretben	3-20

Vezérkönyvek.

Ligárt M.: Útmutató az Ábécéhez	3-20
Bodor D.: Tanácsadó az Ábécéhez	3-60
Ligárt M.: Beszéd- és értelemgyakorlatok vezérkönyve, I—IV. o.	9-60
Ligárt M.: Magyar nyelvi vezérkönyv, II—VI.	10-40
Ligárt M.: Számítási vezérkönyv, I—VI. o.	10-40
Somorjai L.: Tornatanítási vezérkönyv, I—VI.	5-50
Szele M.: Vezérkönyv a vallástanításhoz	2-80

Népiskolai egységes vezérkönyvek.

Szerkesztik: *Quint József és Körösi Henrik.*

Molnár Oszkár: A tanítási módszer történeti fejlődése. Quint József előszavával	3—
Fodor Ferenc: A magyar elemi népiskolai földrajzi oktatás.	4—
Quint—Stelly—Stolmár: A természeti és gazdasági ismeretek tanítása a III—IV. osztályban	6-40
Quint—Drozdý: A beszéd- és értelemgyakorlatok tanítása az I. osztályban	9-20
Háros—Körösi: A magyar fogalmazás vezérkönyve	4-40
Quint—Drozdý: A beszéd- és értelemgyakorlatok tanítása a II. osztály számára	10—
Berwaldszky—Tscheik: A rajzoktatás vezérkönyve. Sajtó alá rendezte: Luttor Ignác	16—
Berta—D. Paál: Új vezérkönyv a beszéd- és értelemgyakorlatokhoz	4—
Berta—D. Paál: Új vezérkönyv a helyesírás és magyar nyelvtan tanításához	3-60
Berta—D. Paál: Új vezérkönyv a természetrajz, gazdaságtan és háztartástan tanításához	2-80
Bíró K. L.: Gyakorlati példatár a fogalmazás tanításához, II., III., IV. és V—VI. oszt. együtt, osztályonként, a	1-20
Vallástanítási és egyházi énektanítási tanterv és utasítás, 1929. évi kiadás. (A református Egyetemes Konvent kiadványa)	1-20
Straub—Vadász: A számolás és mérés tanításának vezérkönyve	4-80
Móczár M.: Vezérkönyv a természetrajz, gazdaságtan és háztartástan tanításához, III—IV. oszt. számára	3—

„MÉLIUSZ“

könyvkereskedése Debrecen,
Ferencz József-út 26.